

EUROPOS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS PAREIGŪNAS

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonės dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo ir mokymo agentūros (Europolio) ir sprendimų 2009/371/TVR ir 2005/681/TVR panaikinimo santrauka

(Visą šios nuomonės tekstą anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis galima rasti EDAPP interneto svetainėje <http://www.edps.europa.eu>)

(2014/C 38/03)

I. Įvadas

I.1. Nuomonės aplinkybės

1. 2013 m. kovo 27 d. Komisija priėmė Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo ir mokymo agentūros (Europolio) ir sprendimų 2009/371/TVR ir 2005/681/TVR panaikinimo pasiūlymą (toliau – pasiūlymas). Tą pačią dieną Komisija nusiuntė pasiūlymą EDAPP konsultacijai ir gavo ją 2013 m. balandžio 4 d.

2. Prieš priimant pasiūlymą EDAPP buvo suteikta galimybė pateikti neoficialias pastabas. EDAPP palankiai vertina tai, kad į daugelį jų buvo atsižvelgta.

3. EDAPP palankiai vertina tai, kad Komisija su juo pasikonsultavo, ir tai, kad pasiūlymo preambulėje pateikiama nuoroda į šią konsultaciją.

4. Su EDAPP taip pat buvo konsultuotasi dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos teisėsaugos pareigūnų mokymo sistema“, kuris priimtas lygiagrečiai su pasiūlymu ⁽¹⁾. Tačiau EDAPP nepateiks atskiros nuomonės dėl šio komunikato, nes dėl jo pateikia tik labai nedaug pastabų, kurios įtrauktos į šios nuomonės IV dalį.

I.2. Pasiūlymo tikslas

5. Pasiūlymas grindžiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 88 straipsniu ir 87 straipsnio 2 dalies b punktu ir juo siekiama tokių tikslų ⁽²⁾:

- kad Europolas atitiktų Lisabonos sutarties reikalavimus, įprasta teisėkūros procedūra priimti teisės aktą,
- pasiekti Stokholmo programos tikslus padarant Europolą valstybių narių teisėsaugos institucijų informacijos mainų centru ir sukurti Europos mokymo programas bei mainų programas visiems atitinkamiems teisėsaugos specialistams,
- numatyti Europolui naujas atsakomybės sritis, perimant Europos policijos koledžo (CEPOL) uždavinius ir suteikiant teisinį pagrindą ES elektroninių nusikaltimų centrui,
- užtikrinti griežtą duomenų apsaugos sistemą, visų pirma stiprinant priežiūros struktūrą,
- gerinti Europolio valdymą, siekiant didesnio efektyvumo ir užtikrinant, kad jis atitiktų Bendrame požiūryje dėl ES decentralizuotų agentūrų nustatytus principus.

EDAPP pabrėžia, kad pasiūlymas yra labai svarbus asmens duomenų tvarkymo požiūriu. Informacijos tvarkymas, įskaitant asmens duomenis, yra pagrindinė Europolio buvimo priežastis. Pagal dabartinę ES raidos būklę operatyvinis policijos darbas vis dar priklauso valstybių narių kompetencijai. Tačiau šis uždavinys tampa vis labiau tarpvalstybinis, o ES lygmeniu jis yra palaikomas teikiant informaciją, ja keičiantis ir ją nagrinėjant.

⁽¹⁾ COM(2013) 172 final.

⁽²⁾ Aiškinamojo memorandumo 3 dalis.

I.3. Nuomonės tikslas

6. Šioje nuomonėje daugiausia dėmesio bus skiriama duomenų apsaugos požiūriu reikšmingiausiems Europolo teisės aktų pakeitimams. Pirmiausia joje bus išanalizuotos teisinės aplinkybės, jų raida ir padariniai Europolui. Paskui bus išnagrinėti svarbiausi pokyčiai, kurie yra:

- naujoji informacinė Europolo struktūra, kuri reiškia, kad sujungiamos skirtingos duomenų bazės, ir jos padariniai įgyvendinant tikslo ribojimo principą,
- duomenų apsaugos priežiūros stiprinimas,
- asmens duomenų ir kitos informacijos perdavimas ir mainai, daugiausia dėmesio skiriant keitimuisi asmens duomenims su trečiosiomis šalimis.

7. Paskui nuomonėje bus aptartos konkrečios pasiūlymo nuostatos, daugiausia dėmesio skiriant jo VII skyriui (34–48 straipsniai) dėl duomenų apsaugos garantijų.

V. Išvados

Bendra informacija

167. EDAPP pabrėžia, kad pasiūlymas yra labai svarbus asmens duomenų tvarkymo požiūriu. Informacijos tvarkymas, įskaitant asmens duomenis, yra pagrindinė Europolo buvimo priežastis, o pasiūlyme jau numatyta griežta duomenų apsauga. Todėl ši išsami nuomonė priimta siekiant toliau stiprinti pasiūlymą.

168. EDAPP pažymi, kad dabartiniame Sprendime dėl Europolo numatyta griežta duomenų apsaugos tvarka, ir mano, kad šio apsaugos lygio nereikėtų mažinti, nepaisant diskusijų dėl siūlomos duomenų apsaugos direktyvos. Tai reikėtų nurodyti konstatuojamojoje dalyje.

169. EDAPP palankiai vertina tai, kad pasiūlymu užtikrinama Europolo atitiktis SESV 88 straipsnio 2 dalies reikalavimams, taip pasirūpinant, kad Europolo veikloje visokeriopai dalyvautų visos atitinkamos ES institucijos.

170. EDAPP palankiai vertina pasiūlymo 48 straipsnį, kuriame numatyta, kad Reglamentas (EB) Nr. 45/2001, įskaitant jo nuostatas dėl priežiūros, visiškai taikytinas darbuotojų ir administraciniais duomenimis. Tačiau jis apgailestauja, kad Komisija nenusprendė taikyti Reglamento (EB) Nr. 45/2001 pagrindinei Europolo veiklai ir apriboti pasiūlymą papildomomis specialiosiomis taisyklėmis ir leidžiančiomis nukrypti nuostatomis, kuriomis būtų tinkamai atsižvelgta į teisėsaugos sektoriaus ypatumus. Tačiau jis pažymi, kad pasiūlymo 32 konstatuojamojoje dalyje aiškiai paminėta, jog Europole taikomos duomenų apsaugos taisyklės turėtų būti sugriežtintos remiantis Reglamente (EB) Nr. 45/2001 įtvirtintais principais. Šie principai taip pat yra svarbus šios nuomonės atspirties taškas.

171. EDAPP rekomenduoja pasiūlymo konstatuojamosiose dalyse nurodyti, kad nustačius naują ES institucijoms ir įstaigoms taikomą duomenų apsaugos sistemą ji bus taikoma Europolui. Be to, teisės akte, kuriuo bus pakeistas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001, reikėtų patikslinti ES institucijų ir įstaigų duomenų apsaugos sistemos taikymą Europolui, kaip tai iš pradžių buvo skelbiama 2010 m., persvarstant duomenų apsaugos teisės aktų rinkinį. Vėliausiai nuo tada, kai bus patvirtinta naujoji bendra sistema, Europolui taip pat turėtų būti taikomi svarbiausi duomenų apsaugos reformos elementai (t. y. atskaitingumo principas, poveikio duomenų apsaugai vertinimas, pritaikytoji ir numatytoji privatumo apsauga, ir pranešimas apie asmens duomenų pažeidimą).

Naujoji Europolo informacinė struktūra

172. EDAPP supranta, kad keičiantis aplinkybėms, taip pat atsižvelgiant į plečiamas Europolo funkcijas, lankstumas yra būtinas. Esama informacinė struktūra nebūtinai yra tinkama ateičiai. ES teisės aktų leidėjo diskrecijai priklauso nustatyti Europolo informacinę struktūrą. Kaip ES teisės aktų leidėjo patarėjas, EDAPP daugiausia dėmesio skiria klausimui, kiek teisės aktų leidėjo pasirinkimą riboja duomenų apsaugos principai.

173. Dėl pasiūlymo 24 straipsnio EDAPP:

- rekomenduoja pasiūlyme apibrėžti sąvokas „strateginė, teminė ir operatyvinė analizė“ ir išbraukti galimybę tvarkyti asmens duomenis atliekant strateginę arba teminę analizę, nebent tam būtų pagrįstas pateisinimas,
- dėl 24 straipsnio 1 dalies c punkto rekomenduoja aiškiai apibrėžti konkretų kiekvienos operatyvinės analizės tikslą ir reikalauti, kad pagal apibrėžtą konkretų tikslą būtų tvarkomi tik reikšmingi asmens duomenys,
- rekomenduoja į pasiūlymą įtraukti tokius dalykus: i) visos Europolo analitikų atliekamos patikros operacijos turėtų būti konkrečiai motyvuotos; ii) po konsultacijos turėtų būti gaunami tik tie duomenys, kurie yra griežtai būtini ir kurių gavimo konkretūs motyvai yra nurodyti; iii) turi būti užtikrinama galimybė atsekti visas operacijas, susijusias su patikromis; ir iv) šiuos duomenis gali keisti tik įgalioti darbuotojai, atsakingi už tikslą, kuriuo duomenys buvo iš pradžių surinkti. Tai atitiktų dabartinę Europolo praktiką.

Duomenų apsaugos priežiūros griežtinimas

174. Pasiūlymo 45 straipsnyje pripažįstama, kad pasiūlyme numatytų duomenų tvarkymo operacijų priežiūra – tai užduotis, kurią atliekant taip pat turi aktyviai dalyvauti nacionalinės duomenų apsaugos institucijos⁽¹⁾. EDAPP ir nacionalinių priežiūros institucijų bendradarbiavimas yra labai svarbus veiksmingai šios srities priežiūrai.

175. EDAPP palankiai vertina pasiūlymo 45 straipsnį. Jame nurodyta, kad nacionalinių institucijų atliekamas duomenų tvarkymas turi būti prižiūrimas nacionaliniu lygmeniu, ir taip atspindimas esminis nacionalinių priežiūros institucijų vaidmuo. Jis taip pat palankiai vertina reikalavimą, kad nacionalinės priežiūros institucijos nuolat informuotų EDAPP apie visus veiksmus, kurių imasi Europolo atžvilgiu.

176. EDAPP palankiai vertina:

- nuostatas dėl priežiūros, kuriose numatyta griežta duomenų tvarkymo priežiūros sistema. Atsižvelgiama į nacionalinio ir ES lygmens atsakomybės sritis, be to, nustatoma visų susijusių duomenų apsaugos institucijų koordinavimo sistema,
- tai, kad pasiūlyme pripažintas EDAPP kaip tarnybos, įsteigtos visoms ES institucijoms ir įstaigoms prižiūrėti, vaidmuo,
- 47 straipsnį dėl bendradarbiavimo ir koordinavimo su nacionalinėmis priežiūros institucijomis, tačiau siūlo patikslinti, kad numatytas bendradarbiavimas apima ir dvišalį, ir kolektyvinį bendradarbiavimą. Konstatuojamojoje dalyje reikėtų papildomai pabrėžti įvairių priežiūros institucijų bendradarbiavimo svarbą ir pateikti pavyzdžių, kaip šį bendradarbiavimą būtų galima geriausiai stiprinti.

Perdavimas

177. EDAPP siūlo į pasiūlymo 26 straipsnio 1 dalį įtraukti sakinį, kad kompetentingos valstybių narių institucijos turi gauti informaciją ir jos ieškoti pagal principą „būtina žinoti“ ir tiek, kiek tai yra būtina teisėtoms jų užduotims atlikti. 26 straipsnio 2 dalį reikėtų pakeisti ir suderinti su 27 straipsnio 2 dalimi.

178. EDAPP palankiai vertina tai, kad iš esmės duomenys trečiosioms šalims ir tarptautinėms organizacijoms gali būti perduodami tik pagal tinkamumo principą arba privalomą susitarimą, kuriame numatytos tinkamos garantijos. Privalomas susitarimas užtikrins teisinį saugumą ir visišką Europolo atsakomybę už perdavimą. Privalomo susitarimo visada turėtų būti reikalaujama masiniam, struktūriniam ir pasikartojančiam duomenų perdavimui. Tačiau EDAPP supranta, kad tam tikrais atvejais privalomo susitarimo negalima reikalauti. Šie atvejai turėtų būti išimtiniai, grindžiami tikra būtinybe ir leidžiami tik kartais, be to, reikalingos griežtos esminės ir procedūrinės garantijos.

⁽¹⁾ Taip pat žr. Europos duomenų apsaugos institucijų pavasario konferencijos rezoliuciją Nr. 4 (2013 m. gegužės 16–17 d., Lisabona).

179. EDAPP labai rekomenduoja išbraukti Europolo galimybę preziumuoti valstybių narių sutikimą. EDAPP taip pat pataria 29 straipsnio 4 dalies antrame sakinyje pridurti, kad sutikimas turėtų būti duotas „prieš perduodant duomenis“. EDAPP dar rekomenduoja į 29 straipsnį įtraukti pastraipą, kurioje būtų nurodyta, kad Europolas išsamiai registruoja asmens duomenų perdavimo atvejus.

180. EDAPP rekomenduoja į pasiūlymą įtraukti pereinamojo laikotarpio sąlygą, susijusią su esamais bendradarbiavimo susitarimais, kuriais reglamentuojamas Europolo atliekamas asmens duomenų perdavimas. Šioje sąlygoje reikėtų numatyti šių susitarimų persvarstymą per pagrįstą terminą, kad jie būtų suderinti su pasiūlymo reikalavimais. Šią sąlygą derėtų įtraukti į materialines pasiūlymo nuostatas ir nustatyti ne ilgesnį kaip dvejų metų terminą po pasiūlymo išsigaliojimo.

181. Skaidrumo sumetimais EDAPP taip pat rekomenduoja 31 straipsnio 1 dalies pabaigoje numatyti, kad Europolas turi savo interneto svetainėje viešai skelbti ir reguliariai atnaujinti savo tarptautinių ir bendradarbiavimo susitarimų su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis sąrašą.

182. EDAPP rekomenduoja į 31 straipsnio 2 dalį aiškiai įrašyti, kad leidžiančių nukrypti nuostatų negalima taikyti dažnam, masiniam ar struktūriniam duomenų perdavimui, kitaip tariant, sisteminiam duomenų perdavimui (o ne tuomet, kai duomenys perduodami retkarčiais).

183. EDAPP rekomenduoja įrašyti konkrečią pastraipą, skirtą duomenų perdavimui gavus EDAPP leidimą. Šioje pastraipoje, kuri logiškai turėtų būti įrašyta prieš pastraipą dėl leidžiančių nukrypti nuostatų, būtų numatyta, kad EDAPP gali leisti perduoti duomenis arba sistemingai juos perduoti, Europolui pateikus tinkamų garantijų dėl asmenų privatumo ir pagrindinių teisių bei laisvių apsaugos, ir dėl atitinkamų teisių įgyvendinimo. Be to, šis leidimas būtų suteikiamas prieš perduodant ar sistemingai perduodant duomenis ir galiotų ne ilgiau kaip vienus metus, numatant galimybę šį terminą pratęsti.

Kiti klausimai

184. Į nuomonę įtraukta ir daug kitų rekomendacijų, kuriomis siekiama dar tobulinti pasiūlymą. Toliau išvardytos kai kurios svarbesnės rekomendacijos:

- a) išbraukti Europolo galimybę turėti tiesioginę prieigą prie nacionalinių duomenų bazių (23 straipsnis);
- b) jeigu prieiga susijusi su ES informacinėmis sistemomis, suteikti ją tik pagal principą „yra atitiktis / nėra atitikties“ (t. y. teigiamas arba neigiamas atsakymas). Bet kokia su atitiktimi susijusi informacija turėtų būti pateikta Europolui, prieš tai valstybei narei, ES įstaigai ar tarptautinei organizacijai aiškiai patvirtinus ir leidus perduoti duomenis (jeigu galimybė susipažinti susijusi su duomenimis, kuriuos teikia valstybė narė), be to, turėtų būti atliktas pasiūlymo 35 straipsnyje nurodytas vertinimas. EDAPP rekomenduoja šias sąlygas nustatyti pasiūlymo 23 straipsnyje;
- c) sugriežtinti pasiūlymo 35 straipsnį – numatyti, kad informaciją teikiančios valstybės narės vertinimas yra privalomas. EDAPP siūlo 35 straipsnio 1 ir 2 dalyse išbraukti žodžius „kuo tiksliau“ ir atitinkamai pakeisti 36 straipsnio 4 dalį;
- d) 36 straipsnio 2 dalyje numatytą visų asmens duomenų patikrą pakeisti šių duomenų statistika kiekvienam konkrečiam tikslui. Kadangi ypatingą dėmesį reikėtų skirti ir 36 straipsnio 1 dalyje nurodytoms ypatingoms asmenų kategorijoms, EDAPP siūlo įtraukti ir šių duomenų statistiką;
- e) įtraukti į pasiūlymą nuostatą, kad Europolas turi turėti skaidrią ir nesunkiai prieinamą asmens duomenų tvarkymo ir duomenų subjektų teisių įgyvendinimo politiką, kuri būtų suprantama, surašyta aiškiai ir paprastai. Toje nuostatoje taip pat reikėtų nurodyti, kad su ja turėtų būti nesunku susipažinti Europolo interneto svetainėje, taip pat nacionalinių priežiūros institucijų interneto svetainėse;
- f) kadangi 41 straipsnyje aiškiai neapibrėžta visų susijusių asmenų atsakomybė, jame dėl 41 straipsnio reikėtų patikslinti, kad atsakomybė už visų taikytinų duomenų apsaugos principų (o ne tik duomenų perdavimo teisėtumo principo) laikymąsi tenka duomenų siuntėjui. EDAPP rekomenduoja atitinkamai pakeisti 41 straipsnį;

- g) materialinę (-es) pasiūlymo nuostatą (-as) papildyti taip: i) turi būti atliekamas visų asmens duomenų tvarkymo operacijų poveikio vertinimas, panašus į aprašytąjį siūlomame duomenų apsaugos reglamente; ii) kuriant arba tobulinant asmens duomenų tvarkymo sistemas turi būti taikomas pritaikytosios privatumo apsaugos ir numatytosios privatumo apsaugos principas; iii) duomenų valdytojas turi patvirtinti politiką ir įgyvendinti atitinkamas priemones, kad užtikrintų ir galėtų įrodyti, jog laikosi duomenų apsaugos taisyklių, ir kad užtikrintų, jog yra tikrinamas priemonių veiksmingumas; ir iv) Europolo duomenų apsaugos pareigūną (DAP) ir prireikus – priežiūros institucijas reikia įtraukti į diskusijas dėl asmens duomenų tvarkymo.

EDAPP dar pateikė kelis siūlymus dėl komunikato, kuris buvo priimtas lygiagrečiai su pasiūlymu.

Priimta Briuselyje 2013 m. gegužės 31 d.

Peter HUSTINX

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas
